

ЧИЯ ВІДВАГА — ТОГО Й ПЕРЕМОГА

Гра на нервах почалася в листопаді 2021 року. Тоді *The New York Times* оприлюднила тривожні висновки британської та американської розвідок, які дедалі більше переконували в тому, що Росія розглядає можливість воєнних дій для захоплення більшої частини України.

На ці повідомлення можна було б звернути увагу тільки через яскраві заголовки, але про загрозу російського нападу заявив і держсекретар США Ентоні Блінкен. Коментуючи ситуацію, прогностики здебільшого погоджувалися, що нинішні приготування північного сусіда не схожі на блеф.

Відтоді вал алармістських публікацій про ймовірну війну наростав, мов лавина. Регулярно з'являлися нові мапи з напрямками вторгнення й численні заяви політиків з оцінками його ймовірності. Останньою з топових стала новина про відїзд з України іноземних дипломатів. Тим часом влада з блакитних екранів переконувала не панікувати та зберігати спокій. Утім, ці афірмації вже за кілька днів змінилися ненав'язливими порадами про те, як зібрати тривожну валізку та де знайти укриття.

Україна, лютий 2022

Наприкінці січня в Харківському національному університеті Повітряних сил старший офіцерський склад

закінчив підготовчий курс із планування повітряних операцій на тактичному рівні. Навчання відбувалися за стандартами НАТО в межах тренувальної місії збройних сил Великої Британії Operation Orbital¹. Пілоти поверталися на місця базування з невиразним передчуттям.

Артем кермував уже п'яту годину поспіль. Перед очима пропливали знайомі узбіччя, що цнотливо білили, припорошені свіжим снігом. Голі гілки дерев знітилися під вагою сріблястого інею, нагадуючи фантастичних химерних істот. Морозний сонячний ранок надавав його поверненню якоїсь урочистості. Народжений у січні, він любив цю пору року.

Відрізок траси М-03 в околицях Яготина було перекрито — довелося їхати через місто, й Артем із цікавістю вдивлявся в закриту ділянку. Снігоприбиральні машини ретельно чистили асфальт, а узбіччям котився «конвой» із вантажівки та підйомної платформи — комунальники зрізали гілки дерев і верхівки кущів. Таке санітарне прибирання могло б когось приємно здивувати. Когось іншого, але не Артема. Він розумів: рівні відрізки дороги, без відбійників і стовпів, спеціально сконструювали так, щоб за потреби тут могли сідати військові літаки. Обізнані водії ще називали їх «взльотками». Непомітні очам цивільних, вони роками чекали на застосування за безпосереднім призначенням. І час настав.

На в'їзді до аеродрому його зустрічав піднесений ніс Ту-16² — пам'ятник авіаторам, установлений тут

¹ Кодова назва британської програми з навчання та підтримки Збройних сил України, започаткована 2015 року у відповідь на анексію Криму Росією.

² Радянський важкий двомоторний реактивний багатопільовий літак: дальній бомбардувальник, протикорабельний літак і ракетноносець. Став першим дальнім швидкісним літаком-ракетоносцем СРСР. Кодове ім'я НАТО — Badger.

у 1984-му з нагоди ювілею бомбардувального авіаполку. Ще кілька кілометрів — й ось удаліні вже виднілися вкриті сонячним багрянцем обриси літаків. За вивіскою «Заборонена зона» серед високих бур'янів понуро стояв їхній «музей просто неба» — зранені «пташки», відлуння минулих звитяг.

Артем відчинив двері та ступив у порожній хол. Не оминувши власного відбиття в дзеркалі навпроти, він зупинився та зняв важкий рюкзак.

«Усе ж класна куртка», — подумав він про бомбер оливкового кольору, що вдало відтіняв колір очей. Його улюблений, легкий і теплий, — колись придбав його на навчаннях у Штатах. Чорні гольф і штани не мали жодної ознаки стилю карго. Лише натовський наплічник — не найпопулярніша модель, призначена для суходолу, — мав навісний ярлик із псевдо Арта.

У штабі був тільки черговий.

— Усі перебазувалися на резервне летовище, — розгублено повідомив він.

— Дайте хоч кави, — усміхнувся Артем, указуючи на новеньку кавоварку позаду чергового.

З паперовою склянкою в руках він вийшов надвір і попрямував назад до парковки. Чорний «шевроле-корвет» 1990 року випуску вкотре нагадав йому про минуле життя, коли він ще зважав на авто.

«Американська підвіска, однак, найкраща», — думав він, плавно кермуючи повз крижані кучугури до летовища.

Артем звернув ліворуч і присвиснув — аеродром з одного краю було весь розрито. Поміж рульовими до-ріжками, усипаними горами землі, працювали ковшами

ескаватори. Дорогою до промислового майданчика зі сховищем пального снували вантажівки.

Лишивши автівку обіч, він рушив до ангару.

— Привіт, — сказав він, підійшовши до Тараса.

— Вітаю, друже! Як там удома? Давно повернувся?

— Уранці. Що у вас тут? — запитав Артем, приголомшений гамором навколо.

— Цистерни закопують, — сказав Тарас.

— Та невже?! — усміхнувся він черговим «вчасним» ідеям командування, адже таку ціль побачиш і з орбіти.

Вони рушили в бік злітної смуги. Не помічати загальної напруженості ставало дедалі складніше.

— Ти сам як? — запитав він друга.

— Норма, — відповів Тарас, але вигляд мав надто зосереджений.

— А що чути?

— Кажуть, у Білорусі все готово.

— Думаєш, підуть із півночі?

— А що тут думати? Навчання «Центру»¹ скасували, на флайрадарі² порожнього місця немає: щогодини літають транспортні борти.

Тарас підвів погляд до неба, і глибокі зморшки вкрили його чоло.

— Слухай, — сказав він.

¹ Повітряне командування «Центр» (ПвК «Центр», в/ч А0820) — оперативне об'єднання Повітряних сил Збройних сил України в центрі України (Вінницька, Житомирська, Київська, Черкаська, Чернігівська та частково Полтавська, Сумська, Кіровоградська області).

² FlightRadar — публічний вебсервіс, створений шведською компанією Travel Network LTD, який у режимі реального часу дає змогу спостерігати на мапі за літаками в усьому світі.

За хвилину Артем почув гуркіт і вперше побачив між хмарами темний силует розвідника. Небо відразу ніби знизлося. Почувся дратівливий рев безпілотної. Усі довкола покинули свої справи й стояли, мов скам'янілі, підвівши очі.

— Це ж російський? — запитав Артем.

— Так. Не вперше літає.

— А де тривога? І чому його не переслідують?

— Дали б дозвіл збити...

— Немає дозволу збивати над своєю територією? — Артем не вірив власним вухам. — Він нахабно летить серед білого дня й збирає дані!

— Дипломатія, — лише й сказав Тарас, скривившись.

Збентежений, Артем роззирнувся. Пілоти з невиразним передчуттям проводжали непроханого гостя. Кожен розумів: такі безкарні польоти мають загрозливі наслідки. Кожен пам'ятав, як ворог поневолив Крим і Донбас, а тепер пускатиме свої клешні далі. Утім, говорити про це вголос ніхто не хотів. Командування теж не надто обговорювало накази зверху. Гул стих, і всі повернулися до своїх справ, розуміючи, що мирний час добігав кінця, і хтось знав про це з точністю до секунди.

Артем прокинувся від пронизливого дзвінка телефона.

— Тривога! Наказ здійснити вивід техніки, — почув він.

Перша думка: навчальна. Але вже за кілька хвилин десь удалині пролунали вибухи. Артем сів у ліжку, запустивши пальці у волосся.

— Дідько! — вигукнув він.

Тоді підвівся і, узявши спорядження, поїхав на аеродром.

Скрізь на базі метушилися люди — аеропорт нагадував розбурханий мурашник. Чути було стишені, збуджені голоси. З гулу машин стало зрозуміло, що на летовищі прокинулися літаки. На тлі загального переполоху вирізнялися сконцентровані, похмурі очі пілотів.

«Не навчальна», — подумав він і побіг до командного пункту.

— Ну що? — запитав він Ярослава, який був уже там.

— Удар із повітря, — відказав той.

— Тура не бачив? Він чергував, — Артем роззирнувся.

— Машини встигли підняти в небо. Усі там.

— А решта? — кивнув він на ряд літаків позаду.

— Смугу розбито.

Артем простежив за поглядом Ярого: на горизонті багряним маривом розливалися спалахи.

— Арто, чого стали?! Нумо, усі в повітря! — пролунав голос заступника комбрига, що якраз проходив повз. — Ярий, командуєте групою.

— А як не злетимо? — відповів той.

— Або ми їх, або вони нас — вибір невеликий.

За кілька хвилин Су-27¹ Ярого першим здійнявся в повітря, підтвердивши вдалу спробу. Й один за одним, наслідуючи його, літаки злетіли в небо. Не знаючи страху перед ворогом, ціною власного життя авіатори викликали на себе вогонь противника, рятуючи побратимів.

Початок повномасштабного вторгнення, який Тарас зустрів між хмар на «мирному чергуванні», за лічені

¹ Радянський важкий багатоцільовий високоманевровий усепогодний винищувач четвертого покоління. Розроблений у ДКБ Сухого 1982 року. Кодове ім'я НАТО — Flanker-B.

секунди перетворився на практичний досвід захоплення ворожих ракет. Російські гелікоптери й винищувачі виринали групами по 6—10 машин, жадаючи панувати в українських просторах. Але Тур не розгубився і прийняв бій. Несподівано й раптово в повітрі один за одним з'явилися побратими — Ярий і Арта — й ось уже оборонці українського неба відчайдушно нищили ворога, не даючи окупантам жодного шансу.

Так почалася війна. Несподівано, хоча на це чекали й до неї готувалися. І відразу вчорашній день, та й усі дні звичайного життя, прості плани та сміливі мрії залишилися десь далеко-далеко. А перед кожним постало щось неясне й зловісне.

Франція. Ніцца, березень 2022

Крістіна поправила весільну фотокартку на полиці та прискіпливо оглянула стіл, на якому стояли страви з китайського ресторану. Анрі спізнювався й сьогодні, навіть на їхню річницю.

Вона скинула туфлі й простяглася на старовинній канапі, гортаючи стрічку новин.

«The Ghost — heroic fighter pilot, spirit of war»¹

«Faktencheck: Ist der Geist gefallen?»²

«Guerre en Ukraine: le mythe du Fantôme refait surface»³

¹ «Привид — героїчний бойовий пілот, дух війни» (англ.).

² «Перевірка фактів: чи впав Привид?» (нім.).

³ «Війна в Україні: спливає міф про Привіда» (фр.).